

Motivační programy – příklad osvětové kampaně

Zpracovatel:

Energetická agentura Vysočiny

Nerudova 1498/8

58601 Jihlava

IČ: 70938334

Statutární zástupce: Ing. Zbyněk Bouda – jednatel

Tel.: +420 603 212 666

E-mail: eav@eav.cz

Odpovědná osoba: Ing. Žaneta Solařová

Ing. Zbyněk Bouda

Termín zpracování: 2015/2016

Kampaň - odpadové hospodářství

Město XXX

INTEGROVANÝ SYSTÉM
NAKLÁDÁNÍ S ODPADY
V KRAJI VYSOČINA

Vypracoval: Energetická agentura Vysočiny, Nerudova 1498/8, 586 01 Jihlava
Zbyněk Bouda

V Jihlavě dne: 30.3.2017

Obsah

1 Úvod.....	5
2 Identifikace hlavních problémů	6
3 Návrh budoucího systému nakládání s odpady ve městě	9
3.1 Nastavení motivačního programu	9
3.2 Osvěta	10
3.3 Příklad možného nastavení systému.....	10
3.4 Systém v kostce.....	11
4 Podrobný popis budoucího systému nakládání s odpady	12
5 Osvětová kampaň - návrh hlavních témat a zaměření, definice cílů	13
5.1 Zapojení veřejné správy	14
5.2 Návrh vhodných forem osvětové činnosti	14
6 Harmonogram realizace	17
7 Návrh indikátorů a metodika vyhodnocení účinnosti	18

1 Úvod

Město XXX má dnes nevyvážený systém nakládání s odpady. Největší problémy stávajícího systému jsou vysoká produkce SKO, nízká míra třídění biologicky rozložitelného odpadu z domácností, nevhodně dimenzovaná infrastruktura pro odkládání odpadů. Systém města není dostatečně odolný proti zneužívání jinými původci, z řad podnikatelů a rekreantů. Stávající systém nakupování služeb je poměrně málo průhledný, v důsledku čehož nelze přesně ověřit správné nastavení výše plateb.

2 Identifikace hlavních problémů

IDENTIFIKOVANÝ PROBLÉM	NÁVRH OPATŘENÍ	UPŘESNĚNÍ
Vysoká produkce SKO	<ul style="list-style-type: none"> - ověření skutečné produkce, rozdělení na produkci od obyvatel města, od rekreatů, podnikatelů - vyšší míra třídění zejména BRO a objemného odpadu - podpora předcházení vzniku odpadů - identifikace a zpoplatnění všech původců (podnikatelé, rekreatanti) - evidence nádob a počtu jejich výsypů 	<ul style="list-style-type: none"> - platba za obslužený objem nebo odměna občanovi, který málo produkuje - motivace k předcházení vzniku odpadů a k třídění využitelných složek - opatření nádob kódy, automatizovaná evidence počtu výsypů pro každou nádobu, identifikace každého výsypu s plátcem poplatku
Vysoká cena za svoz SKO	<ul style="list-style-type: none"> - optimalizace počtu svozů (přechod ke svozu 1x za 14 dnů) - transparentní nastavení ceny za definované služby (výsyp nádoby, svoz) 	<ul style="list-style-type: none"> - veřejná zakázka na službu - založení vlastní společnosti (vyžaduje zapojení více obcí – regionální spolupráce)
Vysoká míra zaplnění nádob na SKO	<ul style="list-style-type: none"> - ověření skutečné produkce SKO 	<ul style="list-style-type: none"> - kontrolní vážení
Vysoká cena za obsluhu nádob pro plasty, papír, sklo a ostatní vytríděné složky	<ul style="list-style-type: none"> - optimalizace počtu svozů - transparentní nastavení ceny za definované služby (výsyp nádoby, svoz) 	<ul style="list-style-type: none"> - veřejná zakázka na službu - založení vlastní společnosti (vyžaduje zapojení více obcí) - obsluha pouze zaplněných nádob
Vysoké náklady spojené s provozem SDO	<ul style="list-style-type: none"> - analýza nákladů, optimalizace provozu 	<ul style="list-style-type: none"> - umožnění užívání SDO ostatním původcům (zejména obce – sdílení) za poplatek
Nízká míra zapojení podnikatelů do systému	<ul style="list-style-type: none"> - analýza skutečného stavu - úprava vyhlášky města 	<ul style="list-style-type: none"> - kontrola způsobu nakládání s odpadem

	<ul style="list-style-type: none"> - správné nastavení způsobu zapojení podnikatelů - vytvoření podmínek pro zapojení podnikatelů - informování o správné praxi – př. projekt „Na Mácháci se třídí“ 	<ul style="list-style-type: none"> - osvěta - sankce - motivace ke správné praxi - využití dotací
Nízký výběr od rekreatantů	<ul style="list-style-type: none"> - analýza skutečného stavu - úprava vyhlášky města - správné nastavení výše úhrady - vytvoření logistických podmínek pro zapojení rekreatantů 	<ul style="list-style-type: none"> - kontrola způsobu nakládání s odpadem - sankce - motivace ke správné praxi - osvěta
Nižší úroveň třídění složek odpadů	<ul style="list-style-type: none"> - motivační systém - optimalizace rozmístění nádob (dostupnost pro každého) – větší počet menších nádob co nejbližší původci 	<ul style="list-style-type: none"> - osvětová kampaň pro cílové skupiny
Nízká úroveň třídění BRO	<ul style="list-style-type: none"> - předcházení vzniku (kompostéry) - motivační systém - optimalizace rozmístění nádob (dostupnost pro každého) 	<ul style="list-style-type: none"> - využití dotací - osvětová kampaň pro cílové skupiny - orientace na kuchyňský BRO - využití BRO v místě
Vysoké náklady na obsluhu odpadkových košů	<ul style="list-style-type: none"> - optimalizace nádob (kapacita, rozmístění) - zavedení třídění i u odpadu na veřejných prostranstvích - používání postupů k minimalizaci odpadů při veřejných akcích („Zelené slavnosti“) 	<ul style="list-style-type: none"> - zakotvení postupů do vyhlášek města - nastavení pobytové taxy - využití dotací
Vysoké výdaje za pronájem nádob	<ul style="list-style-type: none"> - nakoupit vlastní nádoby - u nádob na SKO ověřit výhodnost 	<ul style="list-style-type: none"> - využití dotací u nádob pro využitelné složky

	- cenu za nájem stanovit transparentně	- regionální spolupráce
Vysoké paušální výdaje	- identifikace, za co se paušál platí	- výběrové řízení na dodavatele služby
Předimenzovaná kapacita systému (počet ročně obslužených kubických metrů nádob)	- optimalizace objemu a rozmístění nádob - obsluha pouze zaplněných nádob	- motivační program

3 Návrh budoucího systému nakládání s odpady ve městě

Budoucí stav nakládání s odpady ve městě XXX by měl být zaměřen na maximální míru využití odpadů a minimalizaci odstraňování odpadů skládkováním.

Pro realizaci nového systému je třeba **vytvořit koncept budoucího systému**. Tento koncept nastaví parametry, zejména četnost svozu SKO, způsob obsluhy systému, řešení pro jednotlivé složky odpadů. Následně je nutné analyzovat současnou vybavenost nádobami a ostatními prvky, definovat potřebu doplnění a náhrady.

Koncept se zoptimalizuje z pohledu existujících vnějších podmínek, kterými jsou zejména platná budoucí legislativa, minimalizace dopadů řešení na životní prostředí, zohlednění lokálních potřeb (přizpůsobení genui loci), sociální optimalizace (komfort a finanční či jiná zátěž uživatelů).

Důležité je takové nastavení systému, který budou občané a další uživatelé naplňovat s pochopením. Technologii je potřeba koncipovat s ohledem na funkčnost i estetiku v dlouhodobé perspektivě. Rozhodujícím faktorem jsou investiční a provozní náklady celého systému. Optimálním způsobem vytvoření uvedeného konceptu je studie proveditelnosti (Feasibility study-FS). Následným krokem je vybudování logistiky – realizace investic dle FS s využitím vlastních i dotačních prostředků.

3.1 Nastavení motivačního programu

Nastavení motivace uživatelů systému (zejména občanů, podnikatelů a rekreantů) tak, aby bylo dosaženo předpokládaných cílů. Lze využít finanční a nefinanční prostředky motivace.

K dosažení vytyčených cílů v oblasti nakládání s odpady je důležitá aktivní komunikace s občany, kterou je vhodné doplnit různými formami motivace. V tomto smyslu se dá hovořit o motivaci finanční a nefinanční.

Nefinanční motivace

- snížení četnosti vývozu nádob na SKO
- dostatečný počet nádob na využitelné složky odpadu
- optimální nastavení četnosti vývozu nádob na využitelné složky odpadů
- podpora třídění v domácnostech (kompostéry, nádoby na separované složky, tašky na tříděný odpad)
- na akcích ve městě prakticky propagovat třídění odpadu a předcházení vzniku odpadů
- komunikace s občany, osvěta

Finanční motivace

- poplatek za množství SKO
- odměna za množství separace využitelných složek odpadů
- zvýhodnění výše poplatku (kompostér v domácnosti, vlastní nádoba na oddělený sběr využitelných složek odpadů – papír, plast)

3.2 Osvěta

Je důležitou činností, nezbytnou pro realizaci kvalitního systému nakládání s odpady. Mají-li producenti odpadu naplnit předpoklady, musí vědět, co se od nich očekává. Optimální je, když chápou smysl na ně kladených požadavků. Účinné je zejména propojení různých způsobů působení, jakými jsou např. informace v místních médiích, dopis starostky, informační besedy, promyšlené kroky (když to budeme všichni dělat, budeme méně platit...), působení na věkové skupiny, soutěže a hry atd..

3.3 Příklad možného nastavení systému

Pro zvýšení množství separace odpadu a tím snížení množství produkovaného SKO je vhodné pořízení nádob/pytlů na separovaný odpad do domácností. Stávající sběrná místa s nádobami o objemu 1100 l zůstanou nadále ve městě rozmístěny. Při pořízení nádob/pytlů na separovaný odpad do domácností, následné evidence a finanční odměny dojde k efektu motivace lidí pro zvýšení separace využitelných složek odpadu.

Je potřeba připravit projekt a podat žádost do OPŽP na získání nádob na separovaný odpad do domácností. Cílem projektu je zlepšení situace nakládání s odpady ve Městě XXX, maximální materiálové využívání odpadů a zvýšení podílu jejich odděleného sběru a snížení podílu jejich skládkování a s tím spojená minimalizace negativních vlivů na životní prostředí i obyvatele a zlepšení situace v předávání odpadů oprávněné osobě k jejich využití či bezpečnému odstranění. Záměrem projektu bude zlepšení systému nakládání s odpady ve Městě XXX se zvláštním zřetelem na zvýšení separace vytríděných složek odpadů. V současné době v Doksech funguje sběr vytríděných složek odpadů, které občané dávají do nádob lokalizovaných ve městě.

Kapacita stávajících nádob nebude však při předpokládaném zvýšení separace dostačující. V projektu se počítá s pořízením nádob/pytlů do domácností na separaci o objemu 240 l. Pořízení těchto nádob/pytlů je v důsledku negativního jevu vhažování separovatelných složek do nádob na směsný komunální odpad (některé domácnosti jsou demotivovány vzdáleností sběrného místa od domu).

Pro podpoření úspěšné realizace tohoto systému dojde k vytvoření a distribuci propagačních materiálů sloužících pro motivaci občanů a jejich dostatečné informovanosti, která přispěje k usnadnění rozhodování, jak s odpadem a jednotlivými složkami nakládat.

Vzhledem k tomu, že množství sběru tříděných komodit odpadů bude evidováno pomocí čipu nebo čárového kódu přiděleného každé domácnosti a čtecího zařízení lze předpokládat, že bude do pytlů a nádob ukládán odpad tvořen z naprosté většiny využitelnými složkami a odpad. Vytríděný odpad bude následně předán oprávněné osobě ke zpracování, respektive materiálovému využití.

3.4 Systém v kostce

- dotazníkové šetření – zájem občanů o nádoby do domácností a zapojení se do motivačního systému
- nastavení parametrů systému, zejména kapacity, efektivity
- definování motivačního systému
- podání žádosti o dotaci do OPŽP na nádoby do domácností na separaci (papír, plast, BRO)
- získání dotace na nádoby
- pořízení nádob
- **osvěta občanů**, představení plánovaného motivačního systému
- rozdání nádob do domácností
- zahájení provozu systému

4 Podrobný popis budoucího systému nakládání s odpady

- systém umožňuje domácnostem města XXX pohodlně třídit využitelný odpad
- systém motivuje domácnosti k vyšší míře třídění využitelných složek prostřednictvím finanční odměny, resp. snížení poplatku za odpad na další rok
- systém přispívá ke snížení vyváženého množství SKO, systém je ekonomičtější a ekologičtější
- *Systém má za cíl:*
  - o třídění odpadu bylo stejně pohodlné jako vyhazování odpadu do nádoby na SKO – každá domácnost, která si zažádá, získá zdarma čipem (čárovým kódem) označenou nádobu na plast, na papír a na bioodpad. Domácnosti, které nemají prostor na nádoby, dostanou pytle na třídění odpadů se sadou čárových kódů
  - o výhodné třídění odpadu – domácnosti, které budou poctivě třídit odpad, mohou dosáhnout snížení poplatku
  - o nevšední třídění odpadu – každé čtvrtletí bude zveřejňováno hodnocení jednotlivých částí města
  - o platba za odpady byla spravedlivá – domácnost, která třídí odpady, bude platit za odpady méně než domácnost, které odpady netřídí
  - o poplatek je nastaven tak, že každý platí paušál za provoz systému (např. polovina současného poplatku) a dále platí za skutečnou produkci SKO (za počet vyvezených nádob) – viz. výše
- *Fungování systému:*
  - o všechny nádoby (pytle) jsou opatřeny čipy (čárovými kódy), který se při výsypu načte a uloží do databáze/evidence
  - o poplatníkem poplatku je občan
  - o poplatky se mohou platit zálohově
  - o z databáze víme, kolik která nemovitost vyprodukovala odpadů (počet obslužených nádob o dané kapacitě)
  - o po uzavření čtvrtletí, spíše však roku, dojde k vyúčtování, kdy se každému subjektu vypočítá úhrada za produkci SKO. Subjektem může být dům, skupina domů atd.
  - o subjekty poté rozpočítají tuto úhradu na základě svých pravidel (podle počtu osob)
  - o variabilně je možno zavést bonus za počet obslužený počet nádob s využitelnými složkami odpadů

5 Osvětová kampaň - návrh hlavních témat a zaměření, definice cílů

Hlavní cíle:

- 1) Zajistit komplexní informační podporu o problematice, včetně zavedení problematiky předcházení vzniku odpadů do výchovných, osvětových a vzdělávacích aktivit související s ochranou a tvorbou životního prostředí
- 2) Zvýšit povědomí o správné praxi nakládání s odpady v širších souvislostech
- 3) Podpořit aktivity města při řešení problematiky nakládání s odpady

Dílčí cíle:

- 1) Zajistit účinnou spolupráci veřejné správy, občanů a podnikatelů při řešení problematiky:
  - maximálního předcházení vzniku odpadů
  - postupného snižování množství odpadů
  - vytvořit podmínky pro postupné snižování odpadů z potravin
  - vytvořit podmínky ke stabilizaci produkce jednotlivých složek komunálních odpadů a jejímu následnému snižování na všech úrovních veřejné správy a na úrovni občanů
- 2) Seznámit veřejnost s obecnými zásadami:
  - a) při nakládání s odpady uplatňovat hierarchii nakládání s odpady. S odpady nakládat v pořadí: předcházení vzniku, příprava k opětovnému použití, recyklace, jiné využití (například energetické využití) a na posledním místě odstranění (bezpečné odstranění), a to při dodržení všech požadavků, právních předpisů, norem a pravidel pro zajištění ochrany lidského zdraví a životního prostředí. Při uplatňování hierarchie nakládání s odpady podporovat možnosti, které představují nejlepší celkový výsledek z hlediska životního prostředí. Zohledňovat celý životní cyklus výrobků a materiálů, a zaměřit se na snižování vlivu nakládání s odpady na životní prostředí.
  - b) podporovat způsoby nakládání s odpady, které využívají odpady jako zdroje surovin, kterými jsou nahrazovány primární přírodní suroviny
  - c) podporovat nakládání s odpady, které vede ke zvýšení hospodářské využitelnosti odpadu
  - d) podporovat přípravu na opětovné použití a recyklaci odpadu
  - e) motivovat občany k omezení produkce směsného komunálního odpadu

Hlavní témata kampaně	Dílčí cíle
Předcházení vzniku odpadů	Změna chování Znalost pojmů (co je odpad, vliv odpadů na životní prostředí, způsoby nakládání s odpady, terminologie, ekonomické souvislosti,
Biologicky rozložitelné odpady	Vysvětlení pojmu, pochopení souvislostí, Předcházení, nakládání, správná praxe
Využitelné složky odpadů	Znalost pojmu, způsoby využití, souvislost s ostatními složkami odpadů Znalost místní logistiky
Snížení (minimalizace) množství směsného komunálního odpadu	Změna chování Spravedlivý systém Zapojení všech producentů odpadu

Cílové skupiny pro osvětu:

- Předškolní děti
- Studenti
- Občané města
- Podnikatelé
- Samospráva
- Rekreatanti

5.1 Zapojení veřejné správy

Komunikace s politickou reprezentací města

Komunikaci, kampaň vede Město XXX a jeho představitelé. V úvodu kampaně je vhodné podrobně seznámit všechny představitele města s cíli kampaně, důvody pro jejich nastavení a se způsobem realizace. S dotčenými je nutné podrobně probrat jejich úlohu.

Pro dobrý výsledek kampaně je důležité zapojení představitelů města a odborníků. Optimální je, pokud hlavními tvářemi bude starostka města a odborník na odpady (úředník, ředitel TS apod.)

5.2 Návrh vhodných forem osvětové činnosti

SEM – seminář pro zastupitele a představitele radnice

- Cíl – připravit dotčené na schopnost reagovat v diskusích, debatách, odpovídat na otázky
- Náplň – podrobná informace o cílech a způsobech provádění kampaně, sjednocení názorů, nalezení konsenzu v problematických pasážích

TZ - tisková zpráva, popř. spojená s tiskovou konferencí

- Cíl – informace pro občany o chystaných změnách, jejich důvodech
- Komentář: Novináři jsou „uši a oči veřejnosti“. Je vhodné pro ně připravit setkání s odborníkem, který jim stručně představí vybraný problém (např. přípravu na zdražení SKO...), a mají možnost mu položit otázky či s ním diskutovat. Jiná vhodná forma jak informovat novináře o složitém problému je pozvání na návštěvy různých provozů, kde systém již funguje, aby si mohli udělat vlastní názor.

ČL – série článků v městském zpravodaji

- Cíl – pravidelně informovat o systému sběru odpadů ve městě.
- Náplň – informace o systému, informace o dosahovaných výsledcích, názory VIP osobností

TISK – tiskovina – informační brožura o systému sběru odpadů ve městě (odpadová bible)

- Cíl – poskytnout všem souhrnné informace o odpadovém systému
- Náplň - dislokace nádob, SDO, ukládání jednotlivých složek, provozní doby, svozový kalendář, distribuce do všech domácností

LBIO - leták o třídění bioodpadu (BRO)

- Cíl - seznámit občany se správnými postupy při nakládání s biologicky rozložitelným odpadem v návaznosti na systém města
- Náplň - který BRO, třídít, jak s ním zacházet, proč

BO - beseda pro občany

- Cíl - představení postupů při nakládání s odpady
- Náplň - motivační program, proč třídít, získání zpětné vazby od občanů
- Vybavení – tiskoviny, prezentace

ZŠ - výukový blok v ZŠ

- Cíl - získání žáků pro myšlenku správné praxe při nakládání s odpady
- Vybavení – tiskoviny, prezentace, pomůcky – vzorky odpadů a výrobků z nich

MŠ - herní půlden pro předškolní děti

- Cíl - seznámení se základními návyky
- Náplň - hravou formou učít děti správným návykům při nakládání s odpady
- Vybavení – maskot, herní pomůcky, vzorky odpadů a výrobků z nich

EX - seznamovací cesty pro zástupce cílových skupin

- Cíl - seznámit účastníky se způsoby využívání, třídění a odstranění odpadu
- Náplň - prohlídka SDO, třídící linky, skládky odpadů, ZEVO

Vz - vzorové ukázky

- Cíl - Vytvoření příkladů dobré praxe
- Náplň - zavést (tam, kde to není) vzorový systém třídění odpadu ve veřejných budovách (úřady, školy, instituce, zdravotnictví) – např. výrazně viditelné nádoby na tříděný odpad, kompostéry apod..

ZS - Zelené slavnosti

- Cíl - snížení množství netříděného odpadu vznikajícího při kulturních a sportovních akcích
- Náplň - využívání bezodpadových technologií, zejména opakovaně použitelné nádoby, upozornění všech návštěvníků akce na odpadový systém, město může například formou vyhlášky upravit podmínky konání těchto akcí

6 Harmonogram realizace

Odpadové hospodářství Města XXX - postupné kroky	2017									
	Duben	Květen	Červen	Červenec	Srpen	Září	Říjen	Listopad	Prosinec	Leden
SEM – seminář pro zastupitele a představitel radnice										
TZ-tisková zpráva, popř. spojená s tiskovou konferencí										
ČL – série článků v městském zpravodaji										
TISK – tiskovina – informační brožura										
LBIO Leták o třídění bioodpadu										
BO Beseda pro občany										
ZŠ: výukový blok v ZŠ										
MŠ herní půlden pro předškolní děti										
EX seznamovací cesty pro zástupce cílových skupin										
Vz Vzorové ukázky										
ZS Zelené slavnosti										

7 Návrh indikátorů a metodika vyhodnocení účinnosti

Hlavním smyslem vyhodnocení kampaně je zjištění míry dosažení jejích hlavních a dílčích cílů. Dalším bodem je vyhodnocení rozpočtu a nákladů na kampaň vynaložených.

Vyhodnocujeme otázky jako:

- zda bylo dosaženo cílů
- kolik lidí reklamu vidělo
- kolik stálo oslovení jednoho člověka
- kolik stálo získání jednoho zákazníka
- z kolika procent byl vyčerpán rozpočet
- zda byla reklamní média zvolena optimálně
- jaké poznatky si vzít do přípravy další reklamní kampaně

Indikátory krátkodobé

- Počet účastníků
- Spokojenost, přínos, náměty, připomínky (dotazník)

Indikátory dlouhodobé

V rámci dlouhodobého sledování je vhodné posuzovat systém odpadového hospodářství dle metodiky POH a odpadového auditu 1x ročně. Základní sledované ukazatele by měly být:

- Produkce odpadů celkem v kg/osoba/rok
- Z toho BRO, SKO, OO, VSO v kg/osoba/rok
- Celkové náklady na OH v Kč/osoba/rok
- Výš poplatku v Kč/osoba/rok
- Náklady SKO v Kč/osoba/rok
- Výtěžnost EKO-KOM v Kč/osoba/rok
- Obsluha 1 nádoby SKO v Kč/osoba/rok
- Náklady na provoz sběrného dvora odpadů v Kč/osoba/rok
- Finanční nákladové ukazatele dle nákladů vynaložených městem